

ดนตรีกันตรึมในพิธีบวงสรวงงานประเพณี ขึ้นเขาพนมรุ้ง

วีรารณ คชรัตน์*

บุษกร บิณฑสันต์**

Kantruem Music in Sacrifice Ceremony at Phanom Rung Historical Park

Weerawan Kotcharat*

Bussakorn Binson**

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องดนตรีกันตรึมในพิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพิธีกรรมการบวงสรวงแบบเขมรและดนตรีกันตรึมที่ใช้ในงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ในพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

ผลการวิจัยพบว่า พิธีกรรมของการบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งแบบเขมร แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ และส่วนที่ 2 พิธีเชิญชวนให้ร่วมทำบุญบวงสรวง ในส่วนของพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ ประกอบด้วยขั้นตอนการจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย การอัญเชิญเทพเทวดาตามบทสวด และการรำถวายมือ ในส่วนที่สอง ประกอบด้วยการร้องทักทายผู้ฟัง การเชิญชวนให้มาร่วมทำบุญ การเล่นกลอนสดอุปมาอุปไมย ร้องโต้ตอบกัน และการกล่าวอวยพรผู้มาร่วมพิธี โดยมีอาจารย์เกรียงศักดิ์ ประทุมรัมย์ เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม ในส่วนของดนตรีกันตรึมที่ใช้ในงาน บรรเลงด้วยเพลง 9 เพลง ได้แก่ เพลงเปิดวงเพลงที่ 1 เพลงเปิดวงเพลงที่ 2 เพลงเสรีเย สะตือ เพลงรำปี (รำเปย) เพลงปทุมทอง เพลงทานอ เนียงนอ เพลงชะโละหน้าย เพลงสาวกันตรึม เพลงอายยเวง เครื่องดนตรีในวงกันตรึมประกอบด้วย ซอกกันตรึม 1 คัน กลองกันตรึม 2 ตัว กรับ 1 คู่ ฉาบเล็ก 1 คู่ และฉิ่ง 1 คู่ บรรเลงโดยวงกันตรึมคณะสุริยชัย ส.สไบทอง (เกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง) นอกจากนี้ยังพบว่าดนตรีกันตรึมมีความเกี่ยวข้องและมีประโยชน์ในด้านต่าง ๆ 6 ด้าน คือ 1. ภาษากับการนำภาษามาใช้ในพิธีกรรม 2. โครงสร้างและความสัมพันธ์ของพิธีกรรม 3. บทบาทของดนตรีกันตรึมที่นำมาใช้ในพิธีกรรม 4. ดนตรีกันตรึมและดนตรีไทยในพิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง 5. ศูนย์รวมของคนในท้องถิ่น 6. แหล่งเรียนรู้และภาพสะท้อนวิถีชีวิต

คำสำคัญ: กันตรึม/ พิธีบวงสรวง/ ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง/ สุริยชัย ส.สไบทอง/ เกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง/ เกรียงศักดิ์ ประทุมรัมย์/ พิธีกรรม

Abstract

This research aimed to investigate the sacred ceremony, steps of sacrifice and Kantruem Music used in the ceremony at Phanom Rung Historical Park, Chalerm Pra Kiat District, Buriram Province.

The result of the research found that there were two big parts of the ceremony. The first part was sacred ceremony and the second part was held to invite spectators to make merit and to sacrifice. The sacred ceremony started from the step of lighting candles to worship Buddha, inviting deity and gods, and the step of hand dance. The second part of the ceremony comprised the steps of greeting audience, inviting the audience to make merit, improvising, and blessing the participants. Mr. Kriangsak Paroonram was the master who performed both parts of the ceremony.

Kantruem music used in the ceremony comprised nine songs: the opening 1 and 2, Saraey Satue Song, Rampi, Patumthong, Tananiangnor, Cha-O-la-naay, Sao Kantruem, and Ayai weng. The musical instruments employed in this ceremony were: one Kantruem fiddle, two Kantruem drums, a pair of Kantruem sticks, a pair of big cymbals, and a pair of small cymbals. The Kantruem music was played by Suriyachai Sor Sabaitong Kantruem Band (Kriangsak Sor Sabaitong). The research also found that Kantruem music was related and advantageous in six aspects. They were: 1. language and language application in sacred ceremony; 2. structure and relationship with the ceremony; 3. roles in Kantruem music used in the ceremony; 4. Kantruem and Thai music employed in Phanom Rung festival; 5. local people center; and learning resources and reflection.

Keywords: Kantruem/ sacrifice/ Phanom Rung Festival/ Suriyachai Sor Sabaitong/ Kriangsak Sor Sabaitong/ Kriangsak Paroonram/ ceremony

* นิสิตระดับปริญญาโทบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ks.weerawanedu@gmail.com

* Master's Degree in Master of Arts Program in Thai Music, Thai Music Department, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, ks.weerawanedu@gmail.com

** ศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, bsumrongthong@yahoo.com

ดนตรีกันตรึมในพิธีบวงสรวงงานประเพณี
ขึ้นเขาพนมรุ้ง

วีรวรรณ คชรัตน์*
บุษกร บินทสันต์**

Kantruem Music in Sacrifice
Ceremony at Phanom Rung
Historical Park

Weerawan Kotcharat*
Bussakorn Binson**

** Professor Dr., Master of Arts Program in Thai Music, Thai Music Department, Faculty of Fine and Applied Arts,
Chulalongkorn University, bsumrongthong@yahoo.com

Received: 25/4/2018 Revised: 3/7/2018 Accepted: 16/7/2018

บทนำ

กันตรึม เป็นดนตรีพื้นบ้านของชาวอีสานใต้ นิยมเล่นในแถบจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และบุรีรัมย์ ที่สร้างความสนุกสนาน ครื้นเครง และยังเป็นดนตรีที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น บวงสรวง ไห้หัวครู ทำขวัญนาคน ฯลฯ เครื่องดนตรีในวงกันตรึม ประกอบไปด้วย ซอด้วงเอก 1 คัน ขลุ่ย 1 เล้า กลองกันตรึม 2 ลูก ปี่อ้อ 1 เล้า ฉิ่ง 1 คู่ และเครื่องกำกับจังหวะตามความเหมาะสม¹

ในจังหวัดบุรีรัมย์ มีคณะกันตรึมสุริยะชัย ส.ส.ไปทอง นำวงโดยอาจารย์เกรียงศักดิ์ ปะรุรัมย์ ศิลปินมรดกอีสานใต้ ผู้เป็นทั้งพนักงานราชการสายครูผู้สอน โรงเรียนพลับพลาชัยพิทยาคม ผู้ก่อตั้งวงสุริยะชัย ส.ส.ไปทอง ผู้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ และเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญทางด้านดนตรีกันตรึมของชาวจังหวัดบุรีรัมย์ นอกจากดนตรีกันตรึมที่เป็นสืสันหลักของชาวบุรีรัมย์แล้ว สถานที่ท่องเที่ยวหลักที่อยู่บ้านเมืองมายาวนาน นั่นก็คือ ปราสาทพนมรุ้ง

ปราสาทพนมรุ้ง เป็นปราสาทหินที่สร้างขึ้นจากหินทรายสีชมพู ตั้งอยู่ที่ตำบลตาเป็ก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อใช้เป็นศาสนสถานบูชาพระศิวะ โดยมีความเชื่อว่าพระศิวะเป็นเทพเจ้าสูงสุด² ตามความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ลัทธิไศวนิกาย ซึ่งคำว่าพนมรุ้ง มาจากคำว่า “วนรุง” ในภาษาเขมร แปลว่า ภูเขาใหญ่³ ซึ่งตรงกับเอกสารออนไลน์ในฐานข้อมูลโบราณสถานสำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศูนย์ศึกษาศิลปกรรมโบราณในเอเชียอาคเนย์ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ว่า “วนรุง แปลว่า ภูเขาอันกว้างใหญ่”⁴

นักโบราณคดี ได้ศึกษาหลักฐานต่าง ๆ รวมถึงจารึกที่พบในบริเวณปราสาท สันนิษฐานได้ว่าปราสาทหลังนี้ สร้างขึ้นในช่วงสมัยพุทธศตวรรษที่ 15-18 และมีเรื่องราวเกี่ยวกับผู้สร้างปราสาทหลังนี้ว่า

ผู้สร้างปราสาทพนมรุ้ง คือ นเรนทราทิตย์ ซึ่งเป็นโอรสของพระเจ้าธรณินทรวรมันที่ 1 และพระนางกูปตินทรลักษมีเทวี เมื่อพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 (เป็นหลาน) ฆ่าธรณินทรวรมันที่ 1 ผู้เป็นลุงตายแล้วขึ้นครองราชสมบัติ ในราวพุทธศตวรรษที่ 17 ต่อมาได้สร้างปราสาทนครวัดถวายให้เป็นที่สถิตย์ของพระนารายณ์ ตามความเชื่อของศาสนาฮินดู โวชนพินิกาย นเรนทราทิตย์ผู้มีศักดิ์เป็นญาติของสุริยวรมันที่ 2 จึงได้เดินทางออกจากเมืองพระนครหลวง ราชอาณาจักรกัมพูชา จนกระทั่งได้เลือกเอายอดเขาพนมรุ้ง หรือที่กล่าวถึงในศิลาจารึก “วนมรุง” เป็นสถานที่สร้างเทวสถานปราสาทพนมรุ้งถวายแด่พระศิวะ ตามลัทธิไศวนิกาย แล้วผนวชเป็นฤๅษี บำเพ็ญพรตภาวนาจนตะบะแก่กล้า เป็นมหาฤๅษีณ ปราสาทพนมรุ้ง⁵

โดยภายหลังศาสนสถานแห่งนี้ ได้ถูกดัดแปลงให้กลายเป็นพุทธสถาน เมื่อพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ซึ่งนับถือพุทธศาสนา ลัทธิมหายาน เช่นเดียวกับความเห็นของสรเชต วรคามวิชัย จากหนังสือบุรีรัมย์ ภูมิหลังประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกล่าวว่า “ในพุทธศตวรรษที่ 18 พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งอาณาจักรขอม ได้หันมานับถือพุทธศาสนา ลัทธิมหายาน เทวสถานแห่งนี้จึงได้รับการดัดแปลงเป็นศาสนสถานในพุทธศาสนา ช่วงนั้น”⁶

ในสมัยก่อนที่ปราสาทพนมรุ้งยังถูกปล่อยให้ทิ้งร้างอยู่นั้น ก็ได้มีผู้นำพระพุทธรูปมาจำลองไปประดิษฐานไว้ที่ปรางค์น้อย (ไม่ทราบประวัติ) ต่อมาในปี พ.ศ. 2481 ได้มีพระอาจารย์จากวัดท่าประสิทธิ์ จังหวัดสุรินทร์ เดินทางเพื่อไปวิปัสสนากรรมฐานบนเขาพนมรุ้ง ซึ่งยังไม่มีถนนหนทางขึ้นสู่เขา ท่านจึงได้ชักชวนให้ญาติโยมสาธุชนทั้งหลาย รวมถึงชาวบ้านในละแวกนั้น ให้มาช่วยกันถางทางขึ้นสู่ตัวปราสาท เมื่อแล้วเสร็จจึงมีการจัดงานเฉลิมฉลอง และเมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2534 จังหวัดบุรีรัมย์ ร่วมกับกรมศิลปากรและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจัดงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งขึ้นเป็นครั้งแรก

และเนื่องจากประเพณีความเชื่อของชาวไทยที่ว่า ก่อนจะทำกิจการงานใด ๆ จะทำพิธีบอกกล่าวผีบรรพบุรุษให้มาช่วยอำนวยความสะดวกให้งานลุล่วงไปได้ด้วย จึงมีการจัดงานบวงสรวงขึ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้นิพนธ์ได้เล็งเห็นความสำคัญ จึงศึกษาค้นคว้าและทำการวิจัยเรื่องดนตรีกันตรึม

1. สรเชต วรคามวิชัย, “บุรีรัมย์ภูมิหลังประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม,” (บุรีรัมย์: สภาวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ กระทรวงวัฒนธรรม, 2555), 168.
2. วิมล ชอบสุข และคณะ, “ที่นี่...บุรีรัมย์,” (บุรีรัมย์: ม.ป.ท., 2555), 45-46.
3. พดิน ภูมาศ และคณะ, “เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 9 เส้นทาง 8 วิถีไทย จังหวัดบุรีรัมย์,” (บุรีรัมย์: ม.ป.ท., 2559), 33.
4. “ปราสาทพนมรุ้ง,” ศูนย์ศึกษาศิลปกรรมโบราณในเอเชียอาคเนย์ คณะโบราณคดี, บันทึกข้อมูลเมื่อ 25 มีนาคม 2561, http://www.archae.su.ac.th/art_in_thailand/?q=node/102.
5. ศากุน ศิริพานิช และคณะ, “บุรีรัมย์ 34,” (บุรีรัมย์: ม.ป.ท., 2534), 23-24.
6. สรเชต วรคามวิชัย, “บุรีรัมย์ภูมิหลังประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม” (บุรีรัมย์: สภาวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ กระทรวงวัฒนธรรม, 2555), 131.

ดนตรีกันตรึมในพิธีบวงสรวงงานประเพณี ขึ้นเขาพนมรุ้ง

วีรวรรณ คชรัตน์
บุษกร บิณฑสันต์

Kantruem Music in Sacrifice Ceremony at Phanom Rung Historical Park

Weerawan Kotcharat
Bussakorn Binson

ในพิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง (พิธีเขมร) เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยพัฒนาและอนุรักษ์ดนตรีกันตรึม อันเป็นดนตรีพื้นเมืองของ
ชาวจังหวัดบุรีรัมย์และเผยแพร่องค์ความรู้ให้ปรากฏสืบไป

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพิธีกรรมการบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง
2. เพื่อศึกษาดนตรีกันตรึมที่ใช้ในงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องดนตรีกันตรึมในพิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งวิธีการ
ดำเนินการเป็น 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีกันตรึม และพิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการบวงสรวง
จากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุด
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการพิธี และผู้เข้าร่วม
งาน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบพิธีบวงสรวง ข้อมูลสัมภาษณ์จากอาจารย์เกรียงศักดิ์ ปะรุนรัมย์

กลุ่มที่ 2 นักดนตรีวงกันตรึมคณะสุริยะชัย ส.ส.ไบทอง จำนวน 6 คน ได้แก่

- นายขวัญ โสประโคน นักดนตรี
- นายเอกลักษณ์ จันตรง นักดนตรี
- นายสัจจะ แก้วพนัสเจริญ นักดนตรี
- นายสุทิน มะลิซ้อน นักดนตรี
- นายวุฒิพงษ์ เพกประโคน นักดนตรี
- นายวุฒิพร เพกประโคน นักดนตรี

กลุ่มที่ 3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดงานพิธีบวงสรวง

- นางสาววิมล ชอบสุข ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์
- นางสาววีรณัฐ คชรัตน์ ผู้จัดการจัดงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งประจำปี พ.ศ. 2561
- นางสาวเพชรรัตน์ ภูมาศ นายอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์
- นายสินวัตร วาสิประโคน เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์องค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้มาก
- ว่าที่ร้อยตรีน้ำเพชร คชเสนี สัตยรักษ์ ผู้ร่วมแสดงในงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ปี พ.ศ. 2542 – 2558

กลุ่มที่ 4 ผู้เข้าร่วมพิธีบวงสรวง ได้แก่

- นางอารดา นิรันดรพานิชย์ ผู้จัดการ บริษัทเอกชน
- นางสาวภัทรพรรณ คำเสนา อาจารย์โรงเรียนวัดแจ้ง
- นางสาวรัตนพร งามยิ่ง เลขานุการ บริษัทเอกชน
- นางสาวเอมอร อุดมสุข พนักงานบัญชี บริษัทเอกชน
- นางสาวสุวิชาดา นิมาจารย์ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- นางสาวสุวดี สีน้าเงิน นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- นางสาววิจิตรา เจริญชัย นักศึกษาวิทยาเทคนิคบุรีรัมย์
- ภัทรนิต เขียมรัมย์ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด
- นายภาคินัย ปรีรัมย์ ช่างภาพอิสระ
- นายเกียรติชัย เวสรวงูร ช่างภาพ บริษัทเอกชน
- นายภคินทร ไททองกลาง เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์

ดนตรีกันตรึมในพิธีบวงสรวงงานประเพณี ขึ้นเขาพนมรุ้ง

วีรวรรณ คชรัตน์
บุษกร บิณฑสันต์

Kantrum Music in Sacrifice Ceremony at Phanom Rung Historical Park

Weerawan Kotcharat
Bussakorn Binson

กลุ่มที่ 5 ผู้ถอดทำนองเพลงและหน้าทับกลองกันตรึม นายจักรพงษ์ สมพร อาจารย์สาธิตของสถาบันวิจัยพัฒนาและสาธิตการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาและเข้าร่วมสังเกตการณ์ รวบรวมข้อมูลจากการเข้าร่วมพิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ปี พ.ศ. 2561

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ศึกษาพิธีและขั้นตอนการบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง

ภาพที่ 1 ด้านหน้าของปราสาทพนมรุ้ง
ที่มา : นายวัฒนา จันท์เจริญ

ปราสาทพนมรุ้ง เป็นปราสาทหินที่สร้างขึ้นจากหินทรายสีชมพู เพื่อใช้เป็นศาสนสถานบูชา ตามความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ลัทธิไศวนิกาย ภายหลังศาสนสถานแห่งนี้ ได้ถูกดัดแปลงกลายเป็นพุทธสถาน

ภาพที่ 2 การแสดงแสง สี เสียงชุดมหาเทวาลัยพนมรุ้ง ปี 2556
ที่มา : ว่าที่ร้อยตรีน้ำเพชร คชเสนี สัตยารักษ์

ในสมัยก่อนที่ปราสาทพนมรุ้งยังถูกปล่อยให้ทิ้งร้างอยู่นั้น ได้มีผู้นำพระพุทธรูปมาจำลองไปประดิษฐานไว้ที่ปรางค์น้อย (ไม่ทราบประวัติ) ต่อมาในปี พ.ศ. 2481 ได้มีพระอาจารย์จากวัดท่าประสิทธิ์ จังหวัดสุรินทร์ เดินทางเพื่อไปวิปัสสนากรรมฐานบนเขาพนมรุ้ง ซึ่งยังไม่มีถนนหนทาง ขึ้นสู่เขา ท่านจึงได้ชักชวนให้ญาติโยมสาธุชนทั้งหลาย รวมถึงชาวบ้านในละแวกนั้น ให้มาช่วยกันถางทางขึ้นสู่ตัวปราสาท ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ทุกปีช่วงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ชาวบ้านจากอำเภอใกล้เคียง จึงนิยมไปทำบุญตามประเพณี เช่น ทำบุญสงกรานต์ ณ เขาพนมรุ้ง จนกลายเป็น ประเพณีสืบมา และต่อมาภายหลัง เมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2534 จังหวัดบุรีรัมย์ ร่วมกับกรมศิลปากรและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จัดงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งขึ้น

ในช่วงเวลากลางคืนจะมีการแสดง แสง สี เสียง ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการก่อสร้างปราสาทพนมรุ้ง ซึ่งมีรูปแบบการนำเสนอที่เปลี่ยนแปลง และแตกต่างกันออกไปในแต่ละปี โดยมีความคล้ายคลึงกันในด้านเนื้อหา ซึ่งเรื่องราวที่นำมาแสดงนั้น อ้างอิงมาจากวิทยานิพนธ์ระดับปริญญา

ดนตรีกันตรึมในพิธีบวงสรวงงานประเพณี ขึ้นเขาพนมรุ้ง

วีรวรรณ คชรัตน์
บุษกร บินทสันต์

Kantruem Music in Sacrifice Ceremony at Phanom Rung Historical Park

Weerawan Kotcharat
Bussakorn Binson

มหาดัชนีจิตในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง จารึกพบที่ปราสาทพนมรุ้ง พ.ศ. 2521

ภาพที่ 3 การแสดงแสง สี เสียงเรื่องศรัทธาศิวะนฤมิตร เรื่องวิจิตรคุณค่าพนมรุ้ง ปี พ.ศ. 2561
ที่มา : นางสาวภัทรพรรณ คำเสนา

การจัดการแสดง แสง สี เสียง ในงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งของทุกปีนั้น ในสมัยก่อนจะจัดการแสดงบริเวณลานด้านหน้าตัวปราสาท และมีการจัดเก็บค่าเข้าชมบัตรละ 500 บาท จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2560 จนถึงปัจจุบัน นายอนุสรณ์ แก้วกังวาล ผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้จัดการแสดงขึ้นบนเวที ณ บริเวณลานวัฒนธรรมด้านล่าง โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมงาน สามารถขึ้นไปชมตัวปราสาทได้ในคราวเดียวกัน และบริเวณลานวัฒนธรรมยังเป็นศูนย์รวมอาหาร เครื่องดื่ม การแสดง ซึ่งท่านผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ ต้องการเน้นให้นักท่องเที่ยวอยู่รวมกันเป็นจุด ไม่ต้องเร่งรีบรับประทานอาหารแล้วขึ้นไปชมการแสดง อีกทั้งยังให้นักท่องเที่ยวได้ชมการแสดง โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ อีกด้วย⁷

ภาพที่ 4 พิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งแบบไทย พ.ศ. 2561
ที่มา : ภคินทร์ ไททองกลาง

พิธีกรรมการบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง

ตามความเชื่อของชาวไทยนั้น ก่อนที่การจัดงานใด ๆ จะมีการบวงสรวงขึ้น เพื่อบอกกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ณ บริเวณนั้น รวมถึงเทพยดา และผีปู่ ย่า ตา ยาย บรรพบุรุษทั้งหลาย ให้มาร่วมอำนวยพรให้กิจการงานใด ๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยเหตุนี้จึงมีการจัดพิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งขึ้น โดยมีการเชิญพราหมณ์มาทำพิธี มีการจัดเครื่องเซ่นไหว้ มีการรำถวายมือและมโหรีปี่พาทย์พิธีมาร่วมบรรเลงประกอบพิธี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา

7. สีนวัตร วาสีประโคน, “การจัดการแสดง แสง สี เสียง ในงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง,” สัมภาษณ์โดย วีรวรรณ คชรัตน์, 30 มีนาคม 2561.

ดนตรีกันตรึมในพิธีบวงสรวงงานประเพณี ขึ้นเขาพนมรุ้ง

วีรวรรณ คชรัตน์
บุษกร บินทสันต์

Kantrum Music in Sacrifice Ceremony at Phanom Rung Historical Park

Weerawan Kotcharat
Bussakorn Binson

ต่อมาในปี พ.ศ. 2555 ระหว่างการทำพิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งนั้น ก็เกิดเหตุการณ์มหัศจรรย์ขึ้น อาจารย์เกรียงศักดิ์ ประทุมรัมย์ กล่าวว่า

ชาวไทยไม่ว่าจะทำอะไรก็ต้องคอยบอกกล่าวบรรพบุรุษ ครูอาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ พอจะทำงานทำการอะไรก็ต้องคอยบอกคอยกล่าว ก็เลยมีการทำพิธีบวงสรวงขึ้น เมื่อก่อนเขาใช้พราหมณ์ ที่มาทำพิธีจากส่วนกลาง คือ ภาษาไทย ใช้ดนตรีปี่พาทย์บรรเลง ที่นี้พอเริ่มพิธีบวงสรวงไปสักพัก มีองค์ ลงมาประทับ ก็ฟังกันไม่รู้เรื่องว่าพูดอะไรกัน ก็ต้องวิ่งลงมาถามครูด้านล่าง เพราะองค์ลงแล้วพูดภาษา เขมร เขาพูดว่ารู้มัยว่าวันนี้คนมาทำอะไรเอะอะไปหมด พูดอะไรก็ไม่รู้เรื่อง ฟังไม่เข้าใจ ก็คือบรรพบุรุษ คนที่เขาเคยอยู่ที่นั่น แถบนี้ เขาก็ฟังภาษาไทยไม่รู้เรื่อง ฟังออกแต่เขมร หลังจากปีนั้นเขาก็เลยให้ครุมาทำ พิธีบวงสรวงด้วยเลย แต่ละปีก็เลยต้องมีการใช้พราหมณ์สองฝั่ง คือพราหมณ์ส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ถ้าไม่ตามนี้จะต้องมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นสักอย่าง⁸

ด้วยเหตุนี้จึงมีการบวงสรวงแบบท้องถิ่น คือ ใช้ภาษาเขมรและวงดนตรีกันตรึม โดยอาจารย์เกรียงศักดิ์ ประทุมรัมย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 จนถึงปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2561) บริเวณลานหน้าปราสาทพนมรุ้ง แต่ในปีนี้ (ปี พ.ศ. 2561) มีการเปลี่ยนแปลงโดย นายอนุสรณ์ แก้วกังวาล ท่าน ผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ ให้จัดพิธีบวงสรวงแบบเขมร ขนาดกลาง และเปลี่ยนจากสถานที่ลงมานเวทีกันตรึม ณ ลานวัฒนธรรม พร้อมทั้งจัด ขึ้น 3 วัน ก่อนการแสดง คือวันที่ 30 มีนาคม – 1 เมษายน 2561 เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสได้ชมประเพณีของไทยที่มีมาตั้งแต่โบราณ ด้วย⁹

ภาพที่ 5 พิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง แบบเขมร ปี พ.ศ. 2561
ที่มา : นางสาวภัทรพรรณ คำเสนา

ขั้นตอนในการบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง

การจัดพิธีบวงสรวงงานประเพณีแบบท้องถิ่น หรือแบบเขมร แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ และช่วงพิธีเชิญชวนให้ ร่วมทำบุญบวงสรวง

ช่วงที่ 1 ช่วงพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ ใช้เวลาประมาณ 15 นาที มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. จุดธูปเทียนบูชาพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ เทพเทวา เจ้าที่ เพื่อขอขมาและบอกกล่าว
2. สวดอัญเชิญเทพเทวา บอกกล่าวครูบาอาจารย์ บิดา มารดา บูรพมหากษัตริย์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขอพรขอขมาเพื่อให้การแสดง ประสบผลสำเร็จ
3. การรำถวายมือ เพื่อเป็นการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

8. เกรียงศักดิ์ ประทุมรัมย์, “พิธีการบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง,” สัมภาษณ์โดย วีรวรรณ คชรัตน์, 30 มีนาคม 2561.

9. ลินวัตร วาสีประโคน, “พิธีการบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ประจำปี พ.ศ. 2561,” สัมภาษณ์โดย วีรวรรณ คชรัตน์, 30 มีนาคม 2561.

ดนตรีกันตรึมในพิธีบวงสรวงงานประเพณี ชนเขาพนมรุ้ง

วีรวรรณ คชรัตน์
บุษกร บิณฑสันต์

Kantrum Music in Sacrifice Ceremony at Phanom Rung Historical Park

Weerawan Kotcharat
Bussakorn Binson

ช่วงที่ 2 พิธีเชิญชวนให้ร่วมทำบุญบวงสรวง ใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ร้องทักทายผู้ฟัง เชิญชวนให้มาร่วมสร้างบุญบวงสรวงเช่นไหว้บูชาพญานาคราช
2. เล่นกลอนอุปมาอุปไมย กล่าวถึงงานพนมรุ้ง สถานที่ วัน เวลา สิ่งรอบข้าง อาทิ ร้านค้าที่มาจัดกิจกรรมที่จะมีขึ้นในงานวันนี้ เป็นต้น
3. กล่าวอวยพรผู้เข้าร่วมงาน

สิ่งศักดิ์สิทธิ์และชั้นของครูเทพในการบวงสรวง

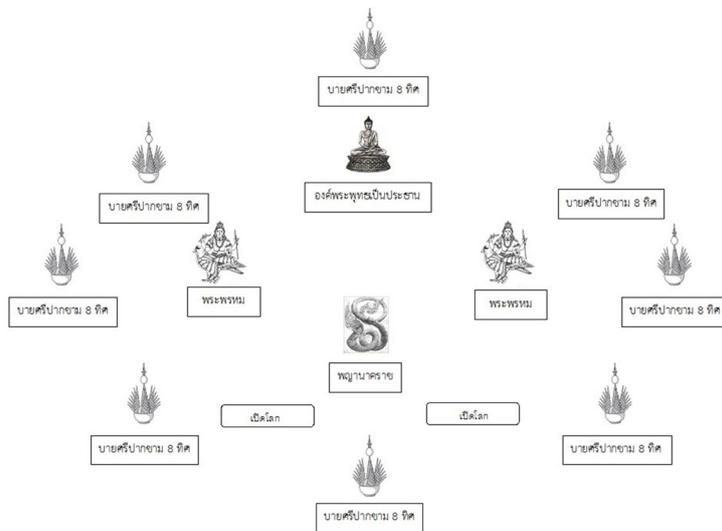
ในการบวงสรวงทุก ๆ ครั้ง จะมีการกล่าวคำบูชา อัญเชิญ เทพเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ให้มาร่วมรับรู้และอำนวยอวยพรให้กับกิจการงานใด ๆ ที่กำลังจะกระทำให้สำเร็จลุล่วง อาจารย์เกรียงศักดิ์ ประนุรัมย์ ได้กล่าวถึงการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงการตั้งโต๊ะหมู่บูชา ซึ่งมีการแบ่งเป็น 4 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 พระพุทธรูป เป็นประธาน

ชั้นที่ 2 พระพรหม

ชั้นที่ 3 พญานาคราช

ชั้นที่ 4 เปิดโลก หมายถึงเทพ เทวดาทั้งหมดที่มีได้ถูกกล่าวถึง ทั้งผู้ที่เป็นเทพและผู้ที่เคยเป็นมนุษย์ ที่อยู่ในรูปของพระเครื่องรูปภาพ เป็นต้น

ภาพที่ 6 การจัดโต๊ะหมู่สำหรับบวงสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทพเทวดา
ที่มา : นางสาววีรวรรณ คชรัตน์

บริเวณโดยรอบจะตั้งบายศรีปากชามไว้ทั้งหมด 8 ทิศ คือ ทิศตะวันออก ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ทิศใต้ ทิศเหนือ ทิศตะวันตก ทิศตะวันตกเฉียงใต้ และทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

ข้อห้าม ข้อบังคับ และการปฏิบัติตนในการประกอบพิธีกรรม

อาจารย์เกรียงศักดิ์ ประนุรัมย์ ได้กล่าวถึงเรื่องข้อห้ามและข้อบังคับต่าง ๆ ว่า “กฎข้อบังคับ ข้อปฏิบัติหรือข้อห้ามต่าง ๆ มันขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ไม่มีตายตัว ขึ้นอยู่กับว่าใครนับถืออะไร นับถือการปฏิบัติอย่างไร ฉะนั้นแต่ละวงจะไม่เหมือนกัน”¹⁰

ข้อปฏิบัติและข้อห้ามต่าง ๆ มีดังนี้

1. ห้ามตั้งเวที หรือตั้งวงดนตรีหันหน้าไปทางทิศตะวันตก เพราะเป็นทิศอัปมงคล

10. เกรียงศักดิ์ ประนุรัมย์, “ข้อห้าม ข้อบังคับและการปฏิบัติตนในการประกอบพิธีกรรม,” สัมภาษณ์โดย วีรวรรณ คชรัตน์, 30 มีนาคม 2561.

2. ห้ามลอดเชือก ราวตากผ้า เชือกต่าง ๆ ที่ถูกขึงไว้ หรือห้ามลอดบันได ห้ามสวมผ้าถุงจากบนหัว เพราะจะทำให้ของที่มีอยู่ในตัวเสื่อม เนื่องจากเรามีครู
3. ห้ามรับประทานผักที่ผ่าแบบขวางตรงกลางลูก เพราะเชื่อว่าจะทำให้ของที่มีอยู่ในตัวเสื่อม หากผ่าตามแนวนอนสามารถรับประทานได้
4. ถือศีล 5
5. ห้ามรับประทานอาหารในงานอับมงคล อาทิ งานศพ โดยข้อนี้เป็นความเชื่อส่วนบุคคลว่า หากรับประทานเข้าไปแล้วจะรู้สึกปวดหัว เกิดอาการมึนงง

ตัวอย่างบทสวดและความหมาย

เทพ นิสม สมา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ มิ่งมิตร มงคลน่องล้อมหาเทวาลัย สมาโวโย กุณ เปรอะกุด ขยม สม สมา สมสมาคุณเปรี๊ระธัม สมสมานอ กุณเปรี๊ระธัม ริ รัมเทิดอ่อง ๆ นังโลก เวยโลกกา ขอขมา พระภูมิ เจ้าที่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ณ มหาเทวาลัย นวลือ ปราสาทพนมรุ้ง นิ เฮย เปราะ เสรีย ยา นังสม จำริง จริง ลิง บ็อดกันตรึม ทางโบราณ แดล สถิต นูว กะน่อง สถาน ขยม ลิก มะเรียมได ต็อบ ต๊ะลือเกศา อันขยม กราบ บังคม อง มหาเทวาลัย ว่ากราบบังคม ดวงวิญญาน ลูกขดัย สรับ แดล บาน สาง มหาเทวาลัย ตุก โนย กะน่อง ลือ แผ่นเดี้ย เปราะ เสรีย เว้ย เปราะ เสรีย กาลนา แดลขยมโม จัมริง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ แดลบาน จริง สมบวงสรวง องค์มหาเทวาลัย แดล นูว ลือ ปราสาท นิ เฮย เดี้ย เปราะ เสรีย ขยม สม สมา เอสะเอิง เปราะ เสรีย ตา เยี้ย แดลบาน นูว จำ สดับ ขยม จริง ร่าย รับ ปรับเฮย ติด¹¹

คำแปล ผมขอขมาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มิ่งมิตรมงคลที่อยู่บนมหาเทวาลัย ขอขมาสิ่งที่มีพระคุณ ขอขมาคุณพระธรรมที่มีบุญบารมีทั่วทั้งโลกา โลก ขอขมาพระภูมิเจ้าที่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ณ มหาเทวาลัย ที่อยู่บนปราสาทพนมรุ้งนี้แล้ว หวังชายจะขอละเล่นกันตรึมทางโบราณ ที่สถิตอยู่ข้างในสถาน ผมขอยกนิ้วมือทั้งสิบไว้เหนือหัวผม กราบบังคมองค์มหาเทวาลัย กราบบังคมดวงวิญญาน พระมหากษัตริย์ที่ได้สร้างมหาเทวาลัยเอาไว้ในบนแผ่นดิน ชายหญิง สิ่งที่ผมมาร้องเล่นต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ได้ร้องเล่น ขอบวงสรวงองค์มหาเทวาลัยที่ได้อยู่ในปราสาทนี้แล้ว ทั้งชายหญิงและผมขอขมา หวังชาย ตายาย ที่ได้อยู่ฟัง ผมร้อง ร่ายรำ อีกครั้ง¹²

ภาพที่ 7 ช่วงพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ นางรำจะนั่งลงพนมมือไหว้
ที่มา : นางสาววีรวรรณ คชรัตน์

ส่วนการจัดเตรียมเครื่องเช่นไหว้ที่ใช้ประกอบการบวงสรวง จากการสัมภาษณ์อาจารย์เกรียงศักดิ์ ประทุมรัมย์ ผู้ประกอบพิธี กล่าวไว้ว่า ประกอบด้วย 7 ประการ ได้แก่

1. ผลไม้มงคล 5 อย่าง หรือ 9 อย่าง เช่น ส้ม กัลยาล สับปะรด มะพร้าว แก้วมังกร แอปเปิ้ล ส้มจีน จำนวนผลไม้ขึ้นอยู่กับงบประมาณที่ตั้งไว้สำหรับการบวงสรวง โดยปี พ.ศ. 2561 นี้ ใช้เพียง 5 อย่าง คือ ส้ม แอปเปิ้ล แก้วมังกร กัลยาล และมะพร้าว
2. ขนมนมงคล 9 อย่าง

11. เกรียงศักดิ์ ประทุมรัมย์, “ตัวอย่างบทสวดที่นำมาใช้ในพิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง,” สัมภาษณ์โดย วีรวรรณ คชรัตน์, 30 มีนาคม 2561.

12. สุวัต สีน้าเงิน, “แปลความหมายบทสวดตัวอย่างบทสวดพิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งเป็นภาษาไทย,” สัมภาษณ์โดย วีรวรรณ คชรัตน์, 5 เมษายน 2561.

ดนตรีกันตรึมในพิธีบวงสรวงงานประเพณี ขึ้นเขาพนมรุ้ง

วีรวรรณ คชรัตน์
บุษกร บินทสันต์

Kantrum Music in Sacrifice Ceremony at Phanom Rung Historical Park

Weerawan Kotcharat
Bussakorn Binson

ภาพที่ 8 เครื่องเช่นไห้ว
ที่มา : นางสาววีรวรรณ คชรัตน์

3. ขนมห่มขาว ขนมห่มแดง
4. น้ำสี เช่น น้ำอืดลม น้ำส้ม น้ำองุ่น โดยปี พ.ศ. 2561 นี้ ใช้น้ำส้มเพียงอย่างเดียว
5. เหล้าขาว 1 ขวด โดยในปี พ.ศ. 2561 นี้ เพิ่มเป็นเหล้าขาว 2 ขวด
6. พานบายศรีพญานาคชุดใหญ่
7. ดอกไม้ รูป เทียน และเงินปากพญานาค¹³

2. ศึกษาดนตรีกันตรึมในพิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง

ในการบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง มีการนำวงดนตรีกันตรึมคณะสุริยะชัย ส.สไบทอง เข้ามาบรรเลงประกอบในพิธี โดยมีเครื่องดนตรีทั้งหมด 6 ชิ้น ได้แก่ ซอกันตรึม 1 คัน กลองกันตรึม 2 ใบ ฉิ่ง 1 คู่ กรับ 1 คู่ และฉาบ 1 คู่ ส่วนเพลงที่นำมาใช้ในพิธีนั้นมีอยู่หลายร้อยเพลงด้วยกัน จากการสัมภาษณ์นักดนตรีหัวหน้าวง นายขวัญ โสประโคน กล่าวว่า “เพลงที่นำมาใช้ประกอบการแสดง มีมากมายหลายร้อยเพลง แต่เพลงที่นิยมนำมาใช้ประกอบช่วงพิธีกรรมมีไม่กี่เพลง บางเพลงมีชื่อ บางเพลงก็ไม่มี เรียกตามชื่อคนที่นำเพลงมาเล่นบ้าง ขึ้นอยู่กับว่าคนร้องจะร้องอะไร ส่วนใหญ่ครูเกรียงศักดิ์จะร้องต้นสด”¹⁴

โดยการบรรเลงประกอบพิธีบวงสรวงประจำปี พ.ศ. 2561 เพลงที่นำมาใช้ในการบวงสรวงทั้งหมด 9 เพลง ได้แก่

1. เพลงเปิดวง เพลงที่ 1
2. เพลงเปิดวง เพลงที่ 2
3. เพลงแสร้อย สะตือ
4. เพลงรำปี (รำเปย)
5. เพลงปทุมทอง
6. เพลงทานอ เนียงนอ
7. เพลงชะโกละหน้าย
8. เพลงสาวกันตรึม
9. เพลงอายยเวง

13. เกรียงศักดิ์ ประทุมรัตน์, “เครื่องเช่นไห้วในพิธีการบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ปี 2561,” สัมภาษณ์โดย วีรวรรณ คชรัตน์, 30 มีนาคม 2561.

14. ขวัญ โสประโคน, “เพลงในพิธีการบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ปี 2561,” สัมภาษณ์โดย วีรวรรณ คชรัตน์, 30 มีนาคม 2561.

ดนตรีกันตรึมในพิธีบวงสรวงงานประเพณี ขึ้นเขาพนมรุ้ง

วีรวรรณ คชรัตน์
บุษกร บิณฑสันต์

Kantrum Music in Sacrifice Ceremony at Phanom Rung Historical Park

Weerawan Kotcharat
Bussakorn Binson

ภาพที่ 9 เครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงประกอบพิธีกรรม
ที่มา : นางสาววีรวรรณ คชรัตน์

โดยเพลงเปิดวงเพลงที่ 1 และ 2 ใช้บรรเลงเปิดวงก่อนการบวงสรวง ส่วนเพลงที่ 3, 4 และ 5 ใช้บรรเลงประกอบในช่วงพิธีกรรม
ศักดิ์สิทธิ์ และเพลงที่ 6, 7, 8 และ 9 ใช้บรรเลงประกอบในช่วงเชิญชวนให้คนมาร่วมทำบุญ โดยพูดเชิญชวนสลับกับการร้องอุปมาอุปไมย
เล่นกลอนสวดโต้ตอบระหว่างหญิง - ชาย มีทำนองที่สนุกสนาน ทั้งนี้อาจารย์เกรียงศักดิ์อธิบายถึงการนำเพลงมาใช้ในพิธีการบวงสรวง ว่า

จริง ๆ แล้ว การบวงสรวงไหว้ครู เพลงที่นำมาใช้แต่ละวงก็จะต่างกัน อยู่ที่ว่าจะเลือกเพลง
อะไรมา อย่างวงครู 3 เพลงแรก มีเพลงแสร้อย สะตือ รำปี แล้วก็ปทุมทอง เป็นหลัก จริง ๆ แล้ว เราใช้
เพลงอะไรก็ได้มาใช้ในการไหว้ครู มันขึ้นอยู่กับบทไหว้บทสวด แล้วก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของ
นักร้อง ถ้านักดนตรีเล่นเพลงอะไรมา เราก็ต้องเอาไปร้องให้ได้ แล้วก็อย่างที่ครูบอกก็คือ แต่ละวงก็จะ
ไม่เหมือนกัน บางวงที่นักร้องเขาไม่เก่ง เขาก็จะเตรียมการมากับนักดนตรีแล้วว่าต้องมีเพลงอะไรบ้าง
อย่างนี้ เป็นต้น¹⁵

ตัวอย่างคำร้องเพลงชะโละหน้าย

ชะ โละนาย โละนาย นอยเอย (สร้อย)
ทวยเทพเทวองค์มหาเทวลัย
ชะโละนาย โละนาย นอยเอย (สร้อย)
ให้โชคดีมีชัย ทุกท่านที่มา
ชะโละนาย โละนาย นอยเอย (สร้อย)
ไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่สถิตในสถาน
ชะโละนาย โละนาย นอยเอย (สร้อย)

ทวยเทพเทวองค์มหาเทวลัย
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายจงคุ้มครองดูแล
ให้โชคดีมีชัย ทุกท่านที่มา
แฟน ๆ กันตรึมจำ เชิญมารำกันตรึม
ไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่สถิตในสถาน
ตั้งจิตกราบกราน ขอพร ขอชัย

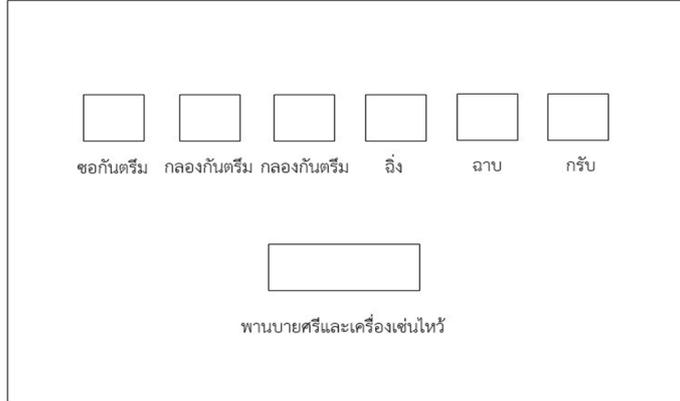
15. เกรียงศักดิ์ ประทุมรัมย์, “การนำเพลงมาใช้ในพิธีการบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง,” สัมภาษณ์โดย วีรวรรณ คชรัตน์, 30 มีนาคม 2561.

ดนตรีกันตรึมในพิธีบวงสรวงงานประเพณี ขึ้นเขาพนมรุ้ง

วีรวรรณ คชรัตน์
บุษกร บินสันต์

Kantruem Music in Sacrifice Ceremony at Phanom Rung Historical Park

Weerawan Kotcharat
Bussakorn Binson

ภาพที่ 10 แผนผังการตั้งวงดนตรี
ที่มา : นางสาววีรวรรณ คชรัตน์

อภิปรายผล

ปัจจุบันดนตรีกันตรึมในพื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ยังคงได้รับความนิยม เนื่องจากในงานประเพณีต่าง ๆ รวมไปถึงงานบุญทั่วไป ยังคงนิยมนำวงกันตรึมมาบรรเลงเพื่อสร้างความสนุกสนานครื้นเครง ผู้วิจัยจึงสรุปองค์ความรู้ของดนตรีกันตรึมในพิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ที่ส่งผลต่อกิจกรรมด้านอื่นออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ภาษากับการนำมาใช้ในพิธีกรรม โครงสร้างและความสัมพันธ์ของพิธีกรรม บทบาทของดนตรีกันตรึมที่นำมาใช้ในพิธีกรรม ดนตรีกันตรึมและดนตรีไทยในพิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ศูนย์รวมของคนในท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้และภาพสะท้อนวิถีชีวิต ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของดนตรีกันตรึมในด้านต่าง ๆ และบทบาทในแต่ละด้านนี้ ยังเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้ดนตรีกันตรึมในพิธีกรรมบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ยังคงรักษาแบบแผน ขนบธรรมเนียม การบรรเลง และขั้นตอนต่าง ๆ ไว้ได้อย่างสมบูรณ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยเรื่องดนตรีกันตรึมในประเพณีงานขึ้นเขาพนมรุ้ง อันเป็นพิธีที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 จนถึงปัจจุบัน พบว่าดนตรีที่ใช้ประกอบในพิธีดังกล่าว ถือเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ของการบวงสรวง ทั้งในส่วนพิธีกรรม ศักดิ์สิทธิ์และการเชิญชวนพุทธศาสนิกชนในการร่วมทำบุญ ถึงแม้การจัดพิธีบวงสรวงที่จัดขึ้นในทุกปี จะมีบริบทแวดล้อมในการจัดพิธีที่ปรับเปลี่ยนและมีความแตกต่างกันออกไปก็ตาม แต่การจัดพิธีดังกล่าวสามารถสะท้อนสภาพชุมชน สังคม วัฒนธรรมและความเชื่อของคนในวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี โดยการศึกษาข้อมูลดนตรีที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมดังกล่าวเป็นประเด็นสำคัญและยังมีการศึกษาในลักษณะนี้อาจจัดกิจกรรมการศึกษาในประเด็นประวัติ ขั้นตอน องค์ประกอบ และดนตรีที่ใช้ในการบวงสรวง เพื่อต่อยอดข้อมูลและองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดความสมบูรณ์และเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการดนตรีไทยต่อไป

บรรณานุกรม

- กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรัมย์. *คู่มือท่องเที่ยววนนครชัยบุรีรัมย์*. นนทบุรี: บริษัท ลีโอ แลนเซ็ท จำกัด.
เกรียงศักดิ์ ประทุมรัมย์. “การนำเพลงมาใช้ในพิธีการบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง.” สัมภาษณ์โดย วีรวรรณ คชรัตน์, 30 มีนาคม 2561.
_____. “ข้อห้าม ข้อบังคับและการปฏิบัติตนในการประกอบพิธีกรรม.” สัมภาษณ์โดย วีรวรรณ คชรัตน์, 30 มีนาคม 2561.
_____. “เครื่องเซ่นไหว้ในพิธีการบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ปี 2561.” สัมภาษณ์ โดย วีรวรรณ คชรัตน์, 30 มีนาคม 2561.
_____. “ตัวอย่างบทสวดที่นำมาใช้ในพิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง.” สัมภาษณ์ โดย วีรวรรณ คชรัตน์, 30 มีนาคม 2561.
_____. “พิธีการบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง.” สัมภาษณ์โดย วีรวรรณ คชรัตน์, 30 มีนาคม 2561.

ดนตรีกันตรึมในพิธีบวงสรวงงานประเพณี ขึ้นเขาพนมรุ้ง

วีรวรรณ คชรัตน์
บุษกร บิณฑสันต์

Kantruem Music in Sacrifice Ceremony at Phanom Rung Historical Park

Weerawan Kotcharat
Bussakorn Binson

- ขวัญ โสประโคน. “เพลงในพิธีการบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ปี 2561.” สัมภาษณ์โดย วีรวรรณ คชรัตน์, 30 มีนาคม 2561. เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. “จารึกพบที่ปราสาทพนมรุ้ง.” วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท. สาขาวิชาจารึก
ภาควิชาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2521.
- พศิน ภูมาศ, สุภาพ รอดเจริญ, พานิกข์ แสนพุก, ลมูล พรหมฮาด และ สรัญดา ช่างถม. “เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 9 เส้นทาง 8 วิถีไทย
จังหวัดบุรีรัมย์.” 2559.
- สินวัตร วลีประโคน. “การจัดการแสดง แสง สี เสียง ในงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง.” สัมภาษณ์โดย วีรวรรณ คชรัตน์, 30 มีนาคม 2561.
ศากุน ศิริพานิช. “บุรีรัมย์ 34.” บุรีรัมย์: ม.ป.ท., 2534.
- วิมล ชอบสุข, ชนม์บันลือ วรรณพันธ์, อังกนิษฐ์ ยอดแก้ว, ศานิต ปรากฏมาก, ภคินทร์ ไททองหลาง และวิเชียร วิบูลยา. “ที่นี่...บุรีรัมย์.”
บุรีรัมย์: ม.ป.ท., 2558.
- ศูนย์ศึกษาศิลปกรรมโบราณในเอเชียอาคเนย์ คณะโบราณคดี. กวิฏ ตั้งจรัสวงศ์. “ปราสาทพนมรุ้ง.” วันที่สืบค้นข้อมูล 25 มีนาคม 2561
http://www.archae.su.ac.th/art_in_thailand/?q=node/102. 2555.
- สรเชต วรรณวิชัย. บุรีรัมย์ ภูมิหลังประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: บริษัท ที.เค. ฟรินด์ จำกัด. 2555.
- สุดี สีน้าเงิน. “แปลความหมายบทสวดตัวอย่างบทสวดพิธีบวงสรวงงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งเป็น ภาษาไทย.” สัมภาษณ์โดย วีรวรรณ
คชรัตน์, 5 เมษายน 2561.